

Eikö eläkepommia tulekaan?

Pekka Parkkinen arvostelee tässä lehdessä (YP 5/2004) monia eläkelaskelmia puutteellisista verokertymäarvioista. Päätoimittaja Matti Virtanen yhtyy pääkirjoituksessaan Parkkisen kritiikkiin ja johtopäätöksiin: ei eläkepommia. Virtasen mukaan Parkkinen, päinvastoin kuin kaikki ekonomistit ennen häntä, on tehnyt vakuuttavat laskelmat eläkkeiden rasiuksesta kansantaloudelle. Ennen Parkkista kukaan ei ole tehnyt ns. nettolaskelmia eläkkeiden kustannusvaikutuksista eikä siis huomionut eläkkeisiin ja eläköitymiseen liittyvien menojen positiivisia vaikutuksia kansantalouteen. Uusliberalistinen talousoppi on Virtasen mielestä unohtanut nämä positiiviset vaikutukset.

Parkkisen ja Virtasen väitteet perustuvat useisiin väärinkäsityksiin. Niin huonoja ekonomistit eivät sentään ole, etteivätkö he osaisi laskea eläkkeiden verovaikutuksia. Voi olla, että he eivät aina kykene selkeästi kertomaan, miten laskelmat on tehty. Näin siksi, että laskelmat ja niissä käytetyt mallit ovat monimutkaisia ja joskus vaikeasti tulkittavia. Tätä ongelmaa ei Parkkisella ole. Hänen laskelmansa perustuvat alkeelliseen ruutuperialgebraan, jossa kaikki muuttujat, paitsi eläkkeet ja verokertymät, ovat eksogeenisia. Niissä ei ole edes kansantalouden tilinpidon perusidentiteettejä. Nämä puutteet ovat Virta-

sen mielestä hyveitä, koska Parkkisen yksinkertaisessa systeemisessä kaikki näyttää selvältä ja ”oikean” suuntaiselta. Lisäksi ne tukevat Virtasen mukaan 1960-luvun sosiaalipoliittista oppia, erityisesti Pekka Kuusen ajattelua.

Se, että eläkepommin luonteesta on erilaisia tuloksia, ei kuitenkaan johdu niinkään laskentamenetelmistä kuin niistä perusolettamuksista, joihin laskelmat tukeutuvat. Parkkisen tapauksessa kriittisiä oletuksia ovat seuraavat:

- verotus kiristyy huomattavasti
- kulutusta verotetaan kahden kertaan
- bruttokansantuotteen kasvu jatkuu voimakkaana.

Parkkinen olettaa, että eläkkeitä (eläkkeiden kasvua) verotetaan tulevaisuudessa 40 %:n verokannalla, kun nykyinen eläkkeiden tuloveroprosentti on alle 20 %. Eli yksi syy, miksi (Parkkisen mukaan) eläkepommia ei tule, on yksinkertaisesti se, että nettoeläkkeet ovat pienempiä. Toisaalta Parkkinen olettaa, että lisääntyneet eläkkeet (eläkemaksut) generoivat vastaavan määrän (lisä)kulutusta ja siitä saadaan 15 %:n hyödykeverokannalla valtiolle huomattavat lisätulot. Laskelma olettaa palkkasumman supistuvan eläkemaksujen verran. Maksut eivät kuitenkaan supista kulutusta, mutta maksetut eläkkeet nostavat kulutusta. Eläkkeet syövät

siis vain säästöjä tai mahdollisesti ne rahoitetaan lainarahalla.

Eläköitymiseen liittyviä hoito- yms. menoja Parkkinen käsittelee samalla tavalla kuin eläkemenojakin. Niistä hän generoi sosiaaliturvamaksuja, tuloveroja ja hyödykeveroja. Hän näyttää oletavan, että ihmiset, jotka maksavat tuloveroja julkisten menojen rahoittamiseksi, eivät kuluta mitään. Sosiaaliturvaa, toisin sanoen työnantajan eläkemaksuja, on käsitelty samalla tavalla skitsofreenisesti. Niihin liittyy tietenkin vastaavan suuruisen eläkevastuu ja siksi niitä ei voi sellaisenaan pitää nettotulona julkiselle sektorille.

Asia on vielä ongelmallisempi, kun otetaan huomioon yhteiskunnan tuotannollisten voimavarojen rajallisuus. Jos yksityisen sektorin työntekijä siirretään julkiselle sektorille tuottamaan esimerkiksi hoivapalveluita, menetetään tietenkin hänen yksityisen sektorin tuotantonsa arvo. Tätä menetystä eivät mitenkään kompensoi työntekijän julkisella sektorilla maksamat verot, koska julkinen sektori menettää vastaavasti verotulot yksityiseltä sektorilta. Menot on joka tapauksessa rahoitettava jollain veroilla, ja niihin liittyy aina hyvinvointitappiota. Ne puolestaan kasvattavat, eivätkä tietenkään supista, palvelutuotannosta koituvia yhteiskunnallisia kokonaiskustannuksia. Parkkinen siis olettaa laskelmissaan, että julki-

sen sektorin laajentuminen voidaan resursoida työttömiä työllistämällä.

Parkkisen tekemät oletukset kansantuotteen kasvuvauhdista ovat kyseenalaisia. Tuottavuuden kasvun oletetaan jatkuvan 2 prosentissa. Työllisyyden supistumisen (lähes 10 prosentilla 2020–2050) oletetaan supistavan kansantuotteen kasvua neljällä prosentilla kymmenyksellä. Parkkisen esityksestä ei käy selvälle, miten työn tuottavuuden kasvu jakautuu teknisen kehityksen ja pääoman syvenemisen kontolle. Koska hän ei puhu pääomasta mitään, tuottavuuden kasvun on ilmeisesti oletettu aiheutuvan teknisestä kehityksestä. Oli miten oli, sen kehitystä on vaikea ennustaa 50 vuoden horisontilla. Silti tuntuu kovin optimistiselta olettaa, että kasvu jatkuisi yhtä nopeana kuin viime vuosikymmeninä. Talous, jossa työvoima kaiken aika supistuu ja verotus kiristyy, ei ole kovin vetovoimainen teknisen kehityksen edistymiselle, eikä se muutoinkaan ole kilpailukykyinen kansainvälisessä työnjaossa. Mitään taetta ei ole siitäkään, et-

tä pääoman ”syveneminen” (pääoma/työvoimasuhteen kasvu) jatkuu. Oireellista on, että viiden viime vuoden aikana kansantalouden pääomakanta ei ole käytännöllisesti katsoen lainkaan kasvanut.

Vaikka Parkkisen laskelmien perusongelmat löytyvät hänen perusolettamuksistaan, liittyy laskentamenetelmiinkin paljon huomauttamista. Suurin virhe mielestämme on se, että ne ovat täysin vieraita kansantaloustieteelle. Mitään käyttäytymisyhtälöitä ja reaktioita ei huomioida. Verotuksen kiristymisen ei vaikuta mihinkään, ei edes tilanteessa, jossa keskimääräinen veroprosentti on 50. Työvoiman tarjonnan supistuminen ei sekään vaikuta mihinkään (ei palkkoihin, säästämiseen eikä investointeihin). Ei ole kysyntää, ei tarjontaa eikä markkinoita. Olemme aivan varmoja siitä, että millään makromallilla ei voi tuottaa Parkkisen käyttämää tuotannon aikauraa niin, että se olisi sopusoinnussa työllisyyden supistumista ja veroasteen nousua koskevien oletusten kanssa.

Parkkisen laskelmien perus-

teella eläkepommi on mahdollista todeta suutariksi. Emme ole yhtä optimistisia kehityskulun suhteen, etenkin jos eläkejärjestelmä ja työmarkkinoiden toiminta säilyy sellaisena kuin se on nyt. Pelkäämme pahoin, että ikääntymis- ja eläkeongelmat syysävät talouden kiristyvän verotuksen ja supistuvan työvoiman tarjonnan oravanpyörään, josta ulospääsy on mahdollista vain pahan kriisin kautta. Emme tietenkään toivo sitä. Olisimme itsekini tyytyväisiä, jos ikääntymisongelma olisi vain uusliberaalien laskuvirhe. Mutta valitettavasti se ei ole. Yhtä vähän eläkepommi on hoidettavissa Pekka Kuusen resepteillä, joita Matti Virtanen näin jälkikäteen kaunopuheisesti esittelee. Ne, jotka sanovat, että tulevaisuus rakennetaan kysyntää kasvattamalla ja tarjontaa supistamalla, kuuluvat pikemmin ajatusvirheiden tuottajien kuin niiden korjaajien kastiin.

MIKKO PUHAKKA –
MATTI VIREN

Kommentti Pekka Parkkisen artikkeliin

Valtion taloudellisen tutkimuskeskuksen tutkimuspäällikön Pekka Parkkisen artikkeli julkaistiin Yhteiskuntapolitiikka-lehden numerossa 5/2004. Siinä hän nettouttaa tulevista eläkemenoista pois eläkeläisten maksamat tulo- ja kulutusverot, samoin kuin hoivamenoista pois työntekijöiden maksamat palk-

kaverot, sotu-maksut ja kulutusverot. Hän toteaa, että ”lakisääteisten eläkemenojen kansantaloudellisen taakan kehityskuva on selvästi erilainen, jos sitä mitataan bruttomääräisten eläkemenojen sijasta nettomääräisillä eläkemenoilta”, ja että ”kansantalouden ’vanhuuspalvelumeno-taakka’ on huomattavasti kevy-

empi, jos sitä mitataan bruttomääräisten julkisten hoito- ja hoivapalvelumenojen sijasta vastaavilla nettomääräisillä menoilla”. Haluamme tällä kirjoituksella osoittaa, että Parkkisen mittaustapa on hyödytön, teknisesti virheellinen ja harhaanjohtava.

Väestön ikääntyminen lisää julkisen talouden menoja ja vä-

hentää tuloja. Menojen lisäys johtuu siitä, että eläkeikäisten määrä kasvaa, jolloin eläkkeitä maksetaan useammalle ja hoivapalvelujen käyttäjiä on enemmän. Tulot vähenevät sen vuoksi, että paljon veroja maksavien palkansaajien määrä vähenee. Tarkemman kuvan rahavirroista saa, kun jakaa julkisen sektorin osiin.

Työeläkejärjestelmä vähentää verotuloja

Työeläkejärjestelmässä kasvavat eläkemenot rahoitetaan pääosin korottamalla työnantajien ja työntekijöiden eläkemaksua ja lopun noin neljänneksen osalta eläkerahastoista. Kyse on siis siitä, että työikäiset rahoittavat eläkkeet luopumalla omasta kulutuksestaan. Eläkemaksujen korotus ei vähennä yritysten ja palkansaajien tuloja koko määrällään, koska maksut voidaan vähentää verotettavasta tulosta valtion ja kuntien verotuksessa.

Entä miten käy valtion ja kuntien rahavirtojen? Vaikka ne saavat lisää verotuloja eläkkeistä, nettovaikutus on verotuloja vähentävä, koska eläkemaksujen verovähennysoikeus pienentää tuloja enemmän kuin eläkkeiden verotus niitä lisää. Tämä johtuu siitä, että eläketulojen keskimääräinen veroaste on alhaisempi kuin niitä rahoittavien yritysten ja palkansaajien tuloveroaste. Rahastointi ei muuta tulkintaa, koska se on edellyttänyt korkeampaa maksua aiemmin, jotta voitaisiin maksaa eläkkeitä tulevaisuudessa.

Miten eläkejärjestelmän kypsyminen vaikuttaa edellä kuvattuihin ilmiöihin? Järjestelmän kypsyessä eläkeikään tulee kauemmin järjestelmän piirissä eläkkeitä ansainneita ihmisiä, joilla on sen vuoksi suurempi eläke. Eläkemenojen kasvun vuoksi

eläkemaksuja joudutaan nostamaan vastaavasti. Eläkkeistä saadaan lisää verotuloja, mutta vastaavasti niitä menetetään enemmän maksujen verovähennysoikeuden vuoksi.

Parkkisen arvio eläkeläisten maksamista suurenevista veroista perustuu kypsymisen ja veroprogression vuorovaikutukseen. Hän kuitenkin arvioi verotulojen suurenemista soveltamalla kaikkeen eläkemenojen kasvuun 40 prosentin marginaaliveroa. Laskelma on pahasti harhainen, koska ylivoimaisesti suurimmat tekijät menojen kasvussa ovat eläkeläisten määrän lisääntyminen ja ansiotason yleisestä noususta johtuva eläkkeiden suureneminen, ei järjestelmän kypsyminen. Eläkeläisten määrän lisääntyessä myös eläketulovähennyksen käyttäjien määrä kasvaa. On lisäksi hyvin todennäköistä, että ansiotason nousu otetaan huomioon verotaulukoissa, koska muuten käytännössä kaikki eläketulot siirtyisivät ennen pitkää korkeimman marginaaliveron piiriin. Näiden tekijöiden vuoksi verot eläkkeistä jäävät selvästi Parkkisen arvioimaa pienemmiksi.

Työttömistä sairaanhoitajia?

Valtion ja kuntien veloitteena on rahoittaa myös hoito- ja hoivamenojen kasvu. Niiden tuottamiseksi kerätään veroja palkansaajilta, eli taas on kyse kulutuksen vähentämisestä työiässä. Palvelujen tuottaminen edellyttää verovarojen lisäksi työntekijöitä, joille maksetaan palkkaa ja joiden puolesta maksetaan eläkemaksuja. Julkisen sektorin työntekijät maksavat veroja palkkoistaan. Pitäisikö nämä verot nettouttaa pois arvioitaessa ikääntymisen kustannuksia kansantaloudelle ja julkiselle talou-

delle? Ei, koska vaihtoehtona on, että samat työntekijät olisivat yksityisellä sektorilla työssä ja maksaisivat samalla tavoin veroja ja työnantaja maksaisi eläkemaksuja.

Entä jos palkataan työttömät julkiselle sektorille töihin? Tällaisessa tilanteessa nettolaskelmassa olisi jotakin mieltä. On kuitenkin selvää, ettei ammatillisesti ja alueellisesti sopivaa työttömien joukkoa ole olemassa. Lisäksi työttömilläkin on aina vaihtoehtona työllistyä yksityiselle sektorille. Parkkisen nettoutettu hoivatyölaskelma on siis täysin epärealistinen. Työttömyys voi tietysti tulevaisuudessa pienentyä, mutta tällainen oletus sisältyy myös mm. Sosiaalimenotoimikunnan (SOMERA) mietintöön ja ETLA:n laskelmiin.

Kasvaako arvonlisäveron tuotto?

Keventävätkö hoivatyöntekijöiden ja eläkeläisten maksamat kulutusverot ikääntymisen kustannuksia? Tietenkään eivät. Kun rahat eläkkeisiin ja julkisiin palveluihin tulevat palkansaajien kukkaroista, jälkimmäiset laihuttavat suunnilleen saman verran kuin edelliset lihovat, eli kulutus ja siitä maksettavat verot eivät lisäännä siirrettäessä rahoja ihmiseltä toiselle.

Yhteenveto

Parkkisen laskentatapa tuottaa saman nettomenon monenlaisilla bruttoverojen ja menojen taasoilla. Laskelmat kuvaavat vain osaa rahavirroista ja niitäkin osittain väärin. Ne eivät ota huomioon verotuksen kannustevaiikutuksia työllisyyteen, eivätkä verotuksen ja etuuksien erilaista kohtaantoa eri ihmisten ja sukupolvien välillä.

Mitä jää jäljelle tutkimuspäällikkö Parkkisen laskelmista, kun otetaan huomioon ikääntymisen koko kuva? Parkkinen kertoo meille, että eläkeläiset eivät heitä rahojaan kaivoon. Se on jo tiedossa. Sen sijaan ei ole syytä uskoa hänen väitettään, että rahan kierrättäminen työntekijän taskusta eläkeläisen taskuun lisää sitä. Laskelmat ovat paitsi tekni-

sesti väärin tehtyjä myös hyödyttömiä, jos halutaan kuvata ikääntymisen vaikutuksia kansantalouteen ja julkiseen talouteen.

Osoituksena artikkelin harhaanjohtavuudesta on Stakesin asiasta laatima tiedote. Siinä väitetään, että ”tähänastisessa tutkimuksessa ei ole otettu huomioon eläkkeistä ja hoivamenoista julkiselle sektorille takaisin virtaavia

verotuloja”. Väite on tietysti täysin pötyä. Myös lehden saman numeron pääkirjoitus on osoitus harhaan johtumisesta. Kaikkia pääkirjoituksen virheitä ei kuitenkaan voine kokonaan laittaa Parkkisen artikkelin tiliin, niin hullunkurisia väitteitä se sisälsi.

JUKKA LASSILA –
TARMO VALKONEN

Eivät meitä uhkaa vanhuusmenopommit

En arvostellut artikkelissani (YP 5/2004) eläkelaskelmia puutteellisista verokertymääräarvioista, kuten Mikko Puhakka ja Matti Viren ovat ymmärtäneet. Toisin kuin Jukka Lassila ja Tarmo Valkonen pidän laskelmaani sekä hyödyllisenä että tekemistäni oletuksista oikein laadittuna. Artikkelissani en tietenkään arvioinut julkisen talouden kestävyyttä, en laatinut sukupolvitilinpitolaskelmia, en rakentanut makrotaloudellista mallia käyttäytymisyhtälöineen enkä edes liittänyt luottamusvälihömppää käyttämäni väestöennusteeseen.

Artikkelissani arvioin kaavamaisella tavalla lakisääteisistä eläkemenoista sekä julkisista terveydenhuolto- ja sosiaalipalvelumenoista, joita jäljempänä kutsun epätarkasti mutta napakasti vanhuusmenoiksi, suomalaisten julkisyhteisöjen saamia verotuloja nyt ja tulevaisuudessa. Tällaiseen laskelmaan tukeutuen pohdiskelin, olisiko kansakunnan vanhuusmenotaakkaa parempi mitata perinteisellä bruttomääräisillä vanhuusmenoilla vai nettomääräisillä vanhuusme-

noilla, jolloin julkisyhteisöjen vanhuusmenoihin sisältyviä veroja ei otettaisi huomioon. En edes ottanut kantaa, kumpi mitaustapa on parempi, vaan jätin pohdiskelevassa artikkelissani ”laskelmat mattivirtasten tulkittaviksi ja arvioitaviksi” (s. 465).

Laskelmani perustuivat vuoden 2003 ennakkotilastojen kuvaan vanhuusmenoista ja niistä saatuihin verotuloihin. Tuolloin lakisääteiset eläkemenot olivat vajaat 17 miljardia euroa ja julkiset terveydenhuolto- ja sosiaalipalvelumenot runsaat 11 miljardia euroa. Näin bruttomääräiset vanhuusmenot olivat 28 miljardia euroa eli 19,5 prosenttia bruttokansantuotteesta. Näistä vanhuusmenoista suomalaiset julkisyhteisöt kantoivat erilaisia veroja yli 9 miljardia euroa. Ilman näitä verotuloja lasketut nettomääräiset vanhuusmenot olivat siis alle 19 miljardia euroa eli runsaat 13 prosenttia bruttokansantuotteesta. Nettomääräisiä vanhuusmenoja arvioidessani en ottanut huomioon edes sitä, että eläketuloilla rahoitetaan jo nyt osa pitkäai-

kaisesta hoidosta ja tulevaisuudessa eläketulojen käyttö hoiva- ja hoitopalvelujen rahoittamiseen saattaa suurestikin yleistyä. Ellei verotusta lainkaan kevennettäisi, mikä tietenkin on vahva oletus laskelmassani, nettomääräisten vanhuusmenojen osuus bruttokansantuotteesta näyttää nousevan selvästi hitaammin kuin bruttomääräisten vanhuusmenojen vastaava osuus.

Oheiset kriitikkonit ovat sitä mieltä, että tällainen laskelma on harhaanjohtava eikä sitä olisi saanut lainkaan esittää. He perustelevat kantaansa sellaisessa teoriamaailmassa, jossa tuotantopanokset ovat täyskäytössä, jolloin esimerkiksi työttömyys on erittäin vähäistä. Tällaisessa maailmassa julkiset menot todella syrjäyttävät saman verran yksityistä tuotantoa, jolloin esimerkiksi vanhuusmenojen kasvu on yksityisen talouden kannalta haitallista. Mainitussa artikkelissani viittasin itsekin tällaiseen mahdollisuuteen: ”Jos kuitenkin kansakunnan tuotantopanokset ovat sillä tavoin täyskäytössä, että julkisten vanhuusmenojen kasvu

vähentää merkittävästi yksityistä tuotantoa ja tulonkäyttöä, kannattaa yhteiskunnan vanhuusmenotaakkaa edelleen mitata perinteisellä tavalla bruttomääräisillä julkisilla vanhuusmenoilla. Vaikka tällöinkin vanhuusmenojen kasvusta huomattava osa palautuu verotuloina yhteiskunnalle, vähentää vanhuusmenojen kasvu huomattavasti muualta saatavia verotuloja.”

Tuloverot ja muut välittömät verot palauttivat viime vuonna suomalaisille julkisyhteisöille takaisin 20 prosenttia maksetuista eläkkeistä. Arvioin välittömien verojen leikkaavan tulevaisuudessa 40 prosenttia eläketulojen reaalikasvusta, kuten kriitikoni ovat oikein oivaltaneet. Eläkemienokannassa huomattavan osan muodostavat nyt niin pienet kansaneläkkeet, työeläkkeet ja muut eläkkeet, joista pienituloisten eläkeläisten aseman parantamiseksi säädetyn eläketulovähennyksen ansiosta ei tarvitse maksaa lainkaan tuloveroa. Tulevaisuudessa eläkkeet ovat olennaisesti nykyisiä suurempia, sillä valtaosalla eläkeläisistä on silloin vähintään kohtuullinen työeläke. Juuri tästä syystä eläketuloista saatavat välittömät verot lisääntyvät ripeästi, ellei eläketulojen verotusta tuntuvasti lievennetä esimerkiksi lisäämällä eläketulovähennystä. Jos tulevaisuudessa eläketulovähennystä huomattavasti suurentamalla myös keskituloiset eläkeläiset asetetaan verotuksessa muita tuloonsaajia parempaan asemaan ja samalla reaalieläkkeet paranevat arvioimaani hitaammin, leikkaavat välittömät verot eläketulojen kasvusta luonnollisesti vähemmän kuin 40 prosenttia.

Oletan siis todella, että välittömien verojen jälkeen käyttöön jäävistä eläketuloista suurin osa

kulutetaan kotimaassa, jolloin Suomen valtio saa niistä keskimäärin 15 prosenttia välillisiä veroja. Koska pankkitilille tulleesta eläkkeestä osa säästetään ja osa kulutetaan ulkomailla, ei eläketuloihin ole kuitenkaan sovellettu täysimääräistä arvonlisäverokantaa eikä otettu huomioon alkoholin ja eräiden muiden tuotteiden korkeita valmisteveroja. Laskelmissani eläkeläisten kulutusta ei Suomessa veroteta edes yhteen kertaan.

Artikkelissani en siis pyrkinyt ratkaisemaan kaikkia kansantalouden ongelmia. En siinä käsitellyt lainkaan esimerkiksi eläkkeiden rahoitusta, joka on monimutkaisempi asia kuin oheisesta kritiikistä voisi päätellä. Esimerkiksi työeläkkeistä huomattava osa rahoitetaan eläkeläisten itse työvuosinaan kustantamien eläkerahastojen tuotoilla ja kansaneläkkeet yleisillä verovaroilla, jolloin eläkkeet ja eläkemaksut eivät riipu sillä tavoin suoravivaisesti toisistaan kuin eläkejärjestelmää heikosti ymmärtävät maallikot luulevat. Kun tänä vuonna TEL-maksu on keskimäärin 22 prosenttia palkoista, pitäisi lakisääteisten eläkkeiden rahoittamiseksi kantaa peräti 34 prosentin eläkemaksu palkkasummasta, jotta tänä vuonna maksettavat lakisääteiset eläkkeet olisivat laskennallisesti rahoitettavissa pelkästään palkkasumma-perusteisella maksulla. Eläkemaksun kohoamisesta tulevina vuosikymmeninä osa selittyikin siitä, että työeläkkeiden osuus lakisääteisistä eläkkeistä kasvaa, jolloin yleisiä verovaroja kuluu kansantuotteeseen verrattuna nykyistä vähemmän kansaneläkkeiden kaltaisiin eläkkeisiin.

Professorit Mikko Puhakka ja Matti Viren pitävät tekemiäni oletuksia kansantuotteen kasvu-

vauhdista kyseenalaisina. Tämän kasvuvauhdin määrittelin kansantalouden tilinpidosta työllisyyden ja työllistä kohti lasketun työn tuottavuuden avulla. Työllisten lukumääräarvio perustuu siihen, että ikäryhmittäiset työllisyysasteet nousevat parissakymmenessä vuodessa keskimäärin samalle tasolle, jolla ne olivat ennen lamaa vuonna 1990. Työllisten lukumäärä ei laskelmissani siten koskaan yllä lähellekään Sailaksen työllisyystöryhmän 75 prosentin työllisyysastetavoitetta, joten tällä tavoin arvioituna työvoima ei ole vielä vuonna 2050 täysikäikä. Työn tuottavuuden arvioin kasvavan tulevaisuudessa kahden prosentin vuosivauhtia eli suunnilleen samalla nopeudella kuin valtioneuvoston äskeisessä tulevaisuusselonteossa. Todettakoon vertailun vuoksi, että työn tuottavuus on kasvanut esimerkiksi vuodesta 1960 vuoteen 2003 peräti 3,0 prosenttia vuodessa ja maamme itsenäisyyden aikana keskimäärin 2,7 prosenttia vuodessa. En vielääkään osaa pitää talouskasvua koskevia oletuksiani kyseenalaisina, mutta minulla ei olekaan professuuria Turussa eikä Oulussa.

Lakisääteisiin eläkkeisiin sekä julkisiin terveydenhuolto- ja sosiaalipalvelumenoihin kuluu nykyisin viidennes bruttokansantuotteesta. En kutsuisi vanhuusmenopommiksi edes sitä tilannetta, että näihin menoihin jouduttaisiin muutaman vuosikymmenen kuluttua kuluttamaan neljäsnes bruttokansantuotteesta eli suhteellisesti saman verran kuin pahimman laman aikana. On tietenkin mahdollista, että Nurmijärven voimakaksikon jälkeen täällä joskus harjoitetaan niin heikkoa talous- ja yhteiskuntapolitiikkaa, että toteutuu

Puhakan ja Virenin painajainen: ”ikäntymis- ja eläkeongelmat sysäivät talouden kiristyvän verotuksen ja supistuvan työvoiman tarjonnan oravanpyörään, josta ulospääsy on mahdollista vain pahan kriisin kautta”.

Juuri harras usko vanhuusme-

nopommiin lienee todellisena syynä artikkelini aiheuttamiin poikkeuksellisen voimakkaisiin vihanpurkauksiin. Tästä oivana esimerkkinä mainittakoon Lassilan ja Valkosen laadukas lanta-journalismi, jonka Elinkeinoelämän tutkimuslaitos (!) on käsit-

tämättömästi syystä julkaissut nettisivullaan (<http://www.etla.fi>). Vanhuusmenopommius-kovaisten kanssa asiallinen keskustelu näyttää olevan täysin mahdotonta.

PEKKA PARKKINEN